

«СОКІЛ» В НІМЕЦЬКІЙ УНІФОРМІ

Для нашого Рівного шпигунські пристрасі – річ не дивна. Коли частково розсекретили перебування Кузнєцова в нашому місті – у всьому Радянському Союзі зачитувалися оповідями про героїчного «Пауля Зібєрта» та його помічників із «Сильних духом». Однак метою цієї публікації не є зайвий раз написати про Кузнєцова. Давно пора розповісти й про колишні, й про сучасні шпигунські пристрасі без пресу ідеології та пропаганди. Демонстрація на телеканалі «ІSTV» розмальованого в колір чорно-білого радянського бестселера «17 миттєвостей весни», сподіваюся, тільки підігріє інтерес до цих публікацій.

Люди в уніформі. Погодьтеся, значно цікавіше, коли на себе заради великої чи дрібної, благородної чи нищої ідеї люди надягають уніформу чужої армії, чужого війська й втілюють завдання командування чи власні цілі в житті. Це щоденна самореалізація на межі життя й смерті...

Жив та був в селі Дмитрівка в Рівненському повіті Петро Семенович Присяжнюк – 1918 року народження. Носив гордий та промовистий псевдонім українського повстанця – «Сокіл»... Ця історія розпочалася з візиту до редакції рідного брата Присяжнюка – Василя, який запитав, чи добре ми читали в шкільні часи рідкісні тепер мемуари керівників радянського партизанського руху. У одній з них – авторства Миколи Струтинського – під назвою «На берегах Горыни и Случи», виданої далекого 1966 року, зокрема йшлося: «Із розвідки повернувся батько. Він розповів чимало новин. Більше всього нас обурило зрада куркулів та буржуазних націоналістів. Страшніше від звіра був Петро Присяжнюк із села Дмитрівни. Він пройшов навчання в спеціальній розвідувальній школі в Німеччині, добре володів німецькою мовою. Від самого початку окупації він служив офіцером гестапо в місті Ровно. Розпочав свою «діяльність» із того, що разом із іншими зрадниками увірвався в будинок Лук'яна Ткачука, зв'язав йому руки та кидув до льоху. Потім корстоко катував. Лук'ян тримав-

Петро ПРИСЯЖНЮК-«Сокіл»

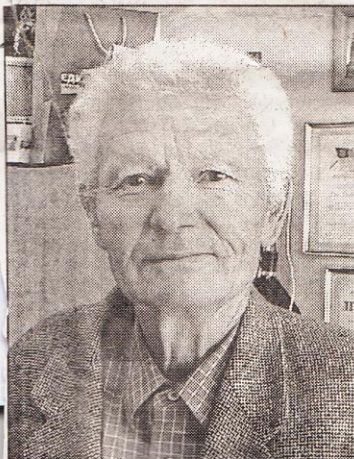
ся мужньо, стійкість патріота викликала оскаженіння катів. Вони повезли його на хутір й, зігнавши селян, вимагали, аби Ткачук публічно зробив наклеп на Радянську владу. – Це ви грабуєте людей! – гнівно кинув Ткачук катам...».

Не переповідаючи надто художніх подробиць з цієї дуже документальної повісті, відзначимо, що «зрадники» побили більшовика й потягли до глибокої криниці. Відтак для Петра Присяжнюка в Миколи Струтинського знайшлося «гідне» прізвисько – «фашистський викормиш»! Що ж, Струтинському «видніше», хоча рейди радянських партизан та фізична ліквідація націоналістів у його розумінні була героїчним подвигом, а вбивство поліцаями ідейного ворога Ткачука – неймовірним звірством. Де ж крилася правда про героїчного повстанця УПА Присяжнюка й водночас випускника німецької розвідшколи Петра-«Сокола»?! Пошукам правди присвятив не одне десятиріччя Василь Лук'янович Євчук – він же Василь Семенович Присяжнюк – згаданий рідний брат «Сокола». Збираючи ще за радянських часів

свідчення про те, чи катував його брат згаданого в книзі Струтинського Ткачука дійшов висновку: ні! Чи закінчував німецьку розвідшколу? «Так» – був впевнений Василь Семенович. На підтвердження здогаду він демонстрував фотографію Петра Присяжнюка в уніформі «німецького розвідника» – впевнений брат. Нам довелося провести ціле дослідження не зовсім «уставної» та поза сумнівами німецької уніформи, у якій сфотографувався Петро Присяжнюк. Висновки фахівців у царині уніформи мало втішні для версії «шпигуна-розвідника» Присяжнюка: він сфотографований у німецькій уніформі так званих відділів «Арбайтдінств» – охоронних підрозділів заводів та фабрик на території генерал-губернаторства, тобто – в сусідній Польщі, або Галичині. Дійсно, після того, як родина Присяжнюків дізналася восени 1939 року, що значиться однією з перших в списку на виселення до Сибіру за «величезну провину» – володіла десятьма гектарами землі, двома будинками – стайнею та клуною, житловим будинком, кіньми, свиньми тощо, Петро Присяжнюк вирішив шукати кращої долі – утік до окупованої гітлерівцями Польщі. Оскільки до 1939 року він був помічником в майстерні кравця екстра-класу – «варшавського» рівня, як казали тоді – Андрія Шевчука, то й на території генерал-губернаторства та Німеччини спеціальність стала в нагоді – його прийняли до великої шевської майстерні. Швидко опанував тонкощі «масового пошиву», адже гітлерівський Рейх готувався до війни з СРСР, вивчив мову, був помічений начальством та зробив кар'єру професійного розвідника – впевнений брат Василь та син «варшавського» майстра – Іван Шевчук. Хоча ми можемо припустити лише те, що Присяжнюк-«Сокіл» потрапив до відділів охорони фабрик, а відтак про це на рукаві його френча міститься красномовна нашивка. Далі, можливо, він потрапив до відділу військових перекладачів – 22 червня вермахт перетнув німецько-радянський кордон. А вже на свято Михайла 1942 року він вперше побував у своїх рідних в селі Дмитрівка...

(закінчення в наступному номері)

Олег ТИЩЕНКО

Василь ПРИСЯЖНЮК